

UCIEKŁA MI PRZEPIÓRECZKA

na podstawie sztuki Stefana Żeromskiego

opracowanie dramatu wg koncepcji
Krystyny Duniec i Pawła Sablika

reż. Michał Kotański

Opracowanie: Aleksandra Korczak

CZĘŚĆ DLA NAUCZYCIELKI_LA

Wstęp

Nauczycielko, Nauczycielu,

Oto obudowa metodyczna do spektaklu „Uciekła mi przepióreczka” Stefana Żeromskiego. Składa się ona z modułów, które możesz dowolnie wybierać, modyfikować, drukować lub wyświetlać w przestrzeni szkolnej.

Większość z nich jest dostosowana poziomem trudności dla klas 7-8 szkoły podstawowej oraz dla uczniów i uczennic szkół średnich, aczkolwiek ostatnia część materiału jest dedykowana osobom przygotowującym się do matury z języka polskiego (zestawienie dwóch artykułów pod notatkę syntetyzującą). Jeżeli widziałeś_aś spektakl z młodszymi osobami, ale niektóre materiały wydają Ci się dla nich przystępne, nie wahaj się ich wykorzystać.

Pierwszy moduł, „Zbiór dobrych praktyk”, dobrze przedstawić podopiecznym jeszcze przed wyjściem do teatru, ale może też posłużyć Ci jako inspiracja przy tworzeniu Waszego własnego zestawu zasad towarzyszących odbiorowi dzieł teatralnych: zapisz na tablicy jedynie tytuł, a zasady niech proponują uczniowie – możesz im podpowiadać w oparciu o załączony materiał. Można go spisać po powrocie z teatru. Lepiej późno, niż wcale!

Uporządkowanie wiadomości

Ogólne wrażenie po spektaklu – pogadanka (10-20 min.)

- Poproś uczniów i uczennice, by w dwu- lub trzyosobowych zespołach przywołali i omówili wspomnienia dotyczące wyjścia do teatru. Co zapamiętali najlepiej? O czym był spektakl? Niech chętne osoby podzielą się odpowiedziami na forum klasy.
- Być może uczniowie znają inne utwory autorstwa Żeromskiego, np. *Przedwiośnie*, *Szyfrowe prace*, *Ludzi bezdomnych*, *Siłaczkę*. Czy potrafią wskazać jakiegokolwiek podobieństwa między poznaną literaturą a obejrzanym spektaklem? Wspólne problemy, tematy, podobnie ukształtowane postaci?
- Poinformuj uczniów, że swój dramat Żeromski opublikował w roku 1924. Czy wiedzą, z jakimi problemami zmagala się wówczas Polska? Od ilu lat jej obywatele cieszyli się niepodległością? Jaki to mogło mieć wpływ na publiczne instytucje państwowe, takie jak szkoły i uniwersytety?

Utwór Żeromskiego po raz pierwszy wystawiono już w rok po publikacji, i to w Teatrze Narodowym w Warszawie. Jak to świadczy o ważności sztuki i poruszanej w niej tematyki?

- Gdy myśli się o zamku jako o budowli, jakie jakości są z nim kojarzone? Bogactwo, prestiż, bezpieczeństwo? Czy dzisiejsza edukacja „przeprowadziła się” już na zamek czy nadal czeka na tę przeprowadzkę?
- Zapytaj klasę, jak interpretuje zakończenie sztuki. Jakie skojarzenia nasuwa taniec Smugoniowej? Jak przedstawia się on na tle innych dramatów zakończonych tańcem, takich jak „Wesele” albo „Tango”? Czy wyraża jakieś emocje albo przypomina o jakichś wartościach?

Bohaterowie i bohaterki (25-35 min.)

Podziel uczniów i uczennice na grupy liczące po 4-6 osób. Każdej grupie wręcz zwykłą, białą kartkę A4. Następnie poproś o narysowanie układu relacji między osobami dramatu (poniższy spis można wyświetlić przy pomocy rzutnika) w postaci mapy myśli. Jeżeli klasa nie zrozumie zadania, wyjaśnij, że mogą stworzyć coś na podobieństwo drzewa genealogicznego, jednak nie w oparciu o pokrewieństwo, tylko inne powiązania (np. emocjonalne, zawodowe).

Po upływie ok. kwadransa zaproś każdą grupę do przedstawienia efektów pracy. Gdy już wszyscy to zrobią, wyświetl przykładową mapę myśli (dostępna pod spisem postaci). Propozycja uwzględnia sensotwórczy układ treści, m.in. różne znaczenie wielkości fontów, różne kolory, figury włączające imiona poszczególnych osób. Porozmawiaj z uczniami na temat tego, co mogą oznaczać te wszystkie elementy graficzne.

Podsumuj i powtórz role, które odgrywają w fabule poszczególni bohaterowie.

SIENIAWIANKA, księżniczka

SMUGONIOWA, Dorota

SMUGOŃ, nauczyciel

PRZEŁĘCKI, fizyk

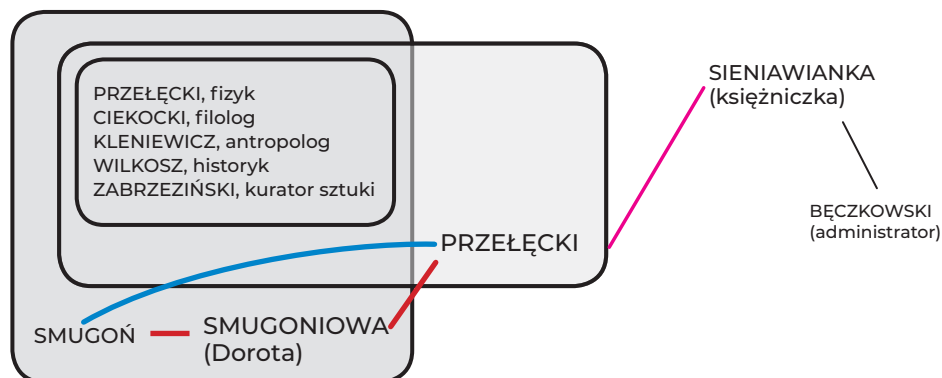
CIEKOCKI, filolog

KLENIEWICZ, antropolog

WILKOSZ, historyk

ZABRZEZIŃSKI, kurator sztuki

BĘCZKOWSKI, administrator

Przebieg zdarzeń (25-35 min.)

Wyświetl uczniom poniższy plan wydarzeń. Daj im chwilę na zapoznanie się z nim – możecie przeczytać całość na głos – a następnie przedstaw zadania do zrobienia w zeszycie (widoczne pod planem wydarzeń).

AKT I

- I. [ekspozycja] Przywitanie księżniczki Sieniawianki przez nauczycieli z całą ich różnorodnością charakterów i profesji.
- II. [zawiązanie akcji] Pomysł przekształcenia należącego do księżniczki zamku w uniwersytet dla pedagogów.
- III. [perypetia] Wygłoszona przez samą Sieniawiankę propozycja przepisania zamku nie instytucji, lecz konkretnej osobie, która tej instytucji przewodniczy, czyli Przełęckiemu.
- IV. Krytyka decyzji Sieniawianki przez Bęczkowskiego, administratora, jako stanowczo zbyt kosztownej w realizacji.
- V. Ofiarość księżniczki, gotowej przeznaczyć ogromną część własnego majątku na remont zamku (ze szlacheckich pobudek, być może też z powodu afektu żywionego ku samemu Przełęckiemu).

AKT II

- VI. Zapowiedź przyjazdu ministra, dodatkowo uważniającego inicjatywę wyższej szkoły dla nauczycieli, być może mecenasa przyszłych działań Przełęckiego i jego towarzyszy.
- VII. [perypetia] Wyrażenie przez Smugoniową wielkiego podziwu wobec Przełęckiego, a także rozmowa o miłości toczona między nimi na granicy wyznania uczucia (i jednocześnie przekroczenia normy obyczajowej – Smugoniowa jest mężatką).
- VIII. Oskarżenie Przełęckiego przez Smugonia o nieczyste intencje, szukanie romansów pod pozorem działalności społecznej, a także uwodzenie Doroty Smugoniowej.
- IX. Komedialna odgrywana przed Smugoniową przez Przełęckiego, nagle sarkastycznego i prostackiego.
- X. [punkt kulminacyjny] Pogardliwe odrzucenie darowizny Sieniawianki przez Przełęckiego, wyśmiewanie przez niego inicjatywy społecznej, na której czele stał.
- XI. [rozwiązanie akcji] Przeznaczenie przez księżniczkę zamku na cele edukacyjne.

- 1) Co oznaczają różne kolory użyte do zapisu poszczególnych zdarzeń?
Czy można zespolić te podpunkty jako wydarzenia następujące w ramach jednego wątku? Zaproponujcie w zeszycie nazwy tych wątków.

Przykładowa realizacja:

- placówka szkoleniowa dla nauczycieli
- romans Przełęckiego i Smugoniowej
- wizerunek Smugonia.

- 2) W nawiasach kwadratowych pojawiły się nazwy służące do określania poszczególnych składowych akcji w utworze dramatycznym.

Spróbujcie sformułować ich definicje w zeszycie.

Przykładowa realizacja:

- **ekspozycja** – ukazanie okoliczności fabularnych, czyli tła wydarzeń, na które składają się główne postaci, zarys problematyki utworu;
- **zawiązanie akcji** – zdarzenie inicjujące rozwój wydarzeń w ramach głównego wątku;
- **perypetia** – niespodziewany zwrot akcji, komplikujący jej przebieg;
- **punkt kulminacyjny** – moment najwyższego napięcia w utworze;
- **rozwiązanie akcji** – zakończenie głównego wątku, rozładowanie napięcia.

Dobro własne – dobro wspólne

Prometeizm Przełęckiego (5-10 min.)

Czy Przełęckiego można nazwać Prometeuszem?

A jego postawę – prometeizmem, czyli bezinteresownym poświęcaniem się?

Zadaj te pytania uczniom i przeprowadź dyskusję, uwzględniając następujące problemy:

- Czy opuszczając Porębiany, Przełęcki cokolwiek zyskał?
- Co utracił?
- Co mógł czuć w stosunku do Smugoniowej?
- Jakie cele przyświecały Przełęckiemu?
A jakie obawy nim kierowały?
- Czy jego działanie ocaliło ideę uniwersytetu dla nauczycieli?

Bank pojęć (10-15 min.)

Napisz na tablicy na górze po lewej stronie: „dobro własne”, a po prawej – „dobro wspólne”.

Pod każdym hasłem zgromadźcie jak najwięcej pojęć: skojarzeń, synonimów, związków frazeologicznych. Przykładowy efekt:

dobro własne: egoizm, dobrostan, indywidualizm, dbać tylko o siebie, samotroska, myśleć tylko o sobie, makiawelizm, narcyzm...

dobro wspólne: solidarność, altruizm, charytatywność, wolontariat, filantropia, poświęcać się na rzecz wspólnego dobra, utylitaryzm...

Porozmawiajcie o tym, co znalazło się na tablicy.

- Która strona jest korzystniej wartościowana?
Czy któraś wydaje się lepsza?
- Która postawa przynosi w życiu więcej satysfakcji?
A szczęścia?
- Co stałoby się, gdyby wszyscy dbali tylko o własne dobro?
A gdyby wszyscy skupili się na tym wspólnym?

Wykaz postaci (20-25 min.)

Narysuj na tablicy tabelę i zatytułuj jej dwie kolumny: „dobro własne” i „dobro wspólne”. Następnie wpiszcie w kolumny jak najwięcej propozycji różnych bohaterów i bohaterek lektur szkolnych. Przykładowa tabela może wyglądać tak:

DOBRO WŁASNE	DOBRO WSPÓLNE
Balladyna	Prometeusz
Skawiński	Konrad Wallenrod
Makbet	Konrad-Gustaw
Lady Makbet	Kordian
Ebenezer Scrooge	Julian Ordon
Izabela Łęcka	

Gdy zgromadzicie ich już sporo, spróbujcie wyciągnąć wnioski w oparciu o poniższe pytania:

- Czy postaci wymienione w którejś z kolumn mają wspólne cechy?
- Czy można je zgrupować w jedną epokę literacką?
- Kto w lekturach szkolnych częściej poświęca własne dobro na rzecz wspólnoty – kobiety czy mężczyźni?
- Czy ci, którzy walczą o wspólne dobro, dobrze kończą? Czy spotyka ich katastrofa?
- Czy są tacy bohaterowie, których nie sposób wpisać tylko w jedną z kolumn?

Konspekt pracy argumentacyjnej (20-25 min.)

Rozdaj uczniom i uczennicom kartki z konspektem wypracowania do wypełnienia (na jednej stronie mieszczą się dwa do wydruku). Konspekt dotyczy pracy na temat:

Dobro własne czy dobro wspólne? Co warto uczynić swoim celem w życiu?

Konspekt ma na celu:

- utrwalenie odróżniania argumentu od przykładu w pracy argumentacyjnej;
- trening logicznego myślenia retorycznego (obrona tezy);
- rozwijanie umiejętności parafrazowania rozumianej jako opowiadanie tego samego przy użyciu innych słów.

Jeżeli uczniowie to ósmoklasiści i wcześniej nie robili niczego podobnego, można zachęcić ich do pracy w parach i trójkach.

Konspekt może posłużyć jako praca domowa.

Poniższy materiał ma wspierać przygotowanie uczniów i uczennic do części pierwszej pisemnego egzaminu maturalnego z języka polskiego – język polski w użyciu. Samodzielne wykonanie zadań, a następnie wspólne porównanie i przedyskutowanie odpowiedzi na forum klasy, powinno potrwać nie dłużej niż 45 minut.

NOTATKI:
